

Účastníci konferencie Maya Meeting 2019

tualizáciu tradície upriamil pozornosť Alonso Zamora Corona z University College v Londýne príspevkom *Devouring Ancestors: Predation, Sacrifice and Souls in Contemporary K'iche' Cosmology*.

BIBLIOGRAFIA:

- Beliaev, Dmitri – Davletshin, Albert. 2014. "It was then that that which had been clay turned into a man: Reconstructing Maya Anthropogonic Myths. *Axis Mundi* 9(1): 2-12.
- Kettunen, Harri. 2019. "On Men, Animals, and Supernatural Beings in Ancient Maya Iconography". In Raija Mattila, Sanae Ito – Sebastian Fink (eds.). *Animals and Their Relation to Gods, Humans and Things in the Ancient World (Studies in Universal and Cultural History)*. Weisbaden: Springer-Verlag, 249-300.
- Zender, Marc – Beliaev, Dmitri – Davletshin, Albert. 2016. "The Syllabic Sign we and an Apologia for Delayed Decipherment". *PARI Journal* 17(2): 33-56.

STEPHEN HOUSTON

The Gifted Passage: Young Men in Classic Maya Art and Text

New Haven: Yale University Press, 2018. 256 s.

Jedna z najnovších publikácií, ktoré v poslednom čase obohatili odborný mezoamerický svet vzišla z pera Stephena Houstona z Brownovej univerzity na Rhode Islande. Houston patrí dlhodobo k špičkám mayských štúdií v mnohých oblastiach – epigrafia, archeológia, ikonografia, či dokonca antropológia. Okrem bohatej publikačnej činnosti sa venuje aj prispievaniu na známy blog Maya Decipherment – Ideas on Ancient Maya Wri-

ting and Iconography (mayadecipherment.com), kde rozoberá napríklad známe ikonografické motívy (Houston 2019a, 2019b), alebo sa zaoberá detailami historických reálií (Houston 2018). Okrem toho je autorom a editorom mnohých dôležitých publikácií, ktoré zásadne menili náš pohľad na rôzne aspekty mayskej kultúry. V prípade editovania ide napríklad o sériu *Maya Archaeology* (Golden et al. 2009; 2012; 2015), alebo *(Re)Presenting the Past: Archaeology and its Images* (Bonde – Houston 2013). Spolu s Michaelom Coeom vydal napríklad aj revidovanú knihu *The Maya* (2015), ktorá patrí k povinnej literatúre, rovnako ako *The Classic Maya*, ktorú vydal spolu s Takeshim Inomatom (2009).

Publikácia *The Gifted Passage* sa venuje primárne mladým mužom a to hlavne analýze ich vyobrazení v umení. V celom texte Houston dokazuje svoj skvelý prehľad v problematike pri ikonografickej a aj epigrafickej analýze. Obsahovo nie je kniha o mladíkoch v kon-

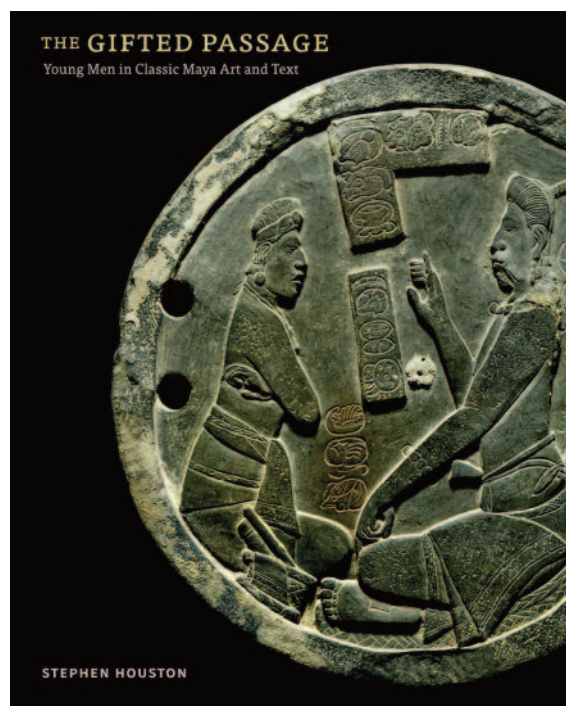
texte moci a vplyvu. Ukazuje ich skôr vo fázach vývoja, ako boli ovplyvňovaní a čo všetko ich čakalo na ceste dospievania. Celá kniha je rozdelená na šesť kapitol, ktoré sa názvami vymykajú zaužívanému priamemu spôsobu pomenovania kapitol na základe ich kontextu. Stephen Houston zvolil skôr poetickejšie názvy.

V prvej kapitole s názvom A Splendid Predicament sa autor venuje procesu a interpretácii dospievania nielen medzi Maymi. Na ilustráciu spomína mnohé odkazy európskej tradície chápania mladých mužov a ich procesu dospievania. Poukazuje na jednotlivé prvky mladíkov, na základe ktorých si našli svoje miesto v spoločnosti, pretože relatívne rýchle zmeny v ich vývoji boli chápané ako problematické. Boli častokrát využívaní ako vhodná pracovná sila, pretože boli už omnoho silnejší, než o pár rokov mladší súkmeňovci. Vo veku mladíkov boli na vrchole svojich fyzických schopností.

Ďalšia kapitola nesie názov Growing Men Among the Maya. Tá popisuje falické symboly v umení Mayov, ktoré sú priamo prepojené na mladíkov. Spomína dokonca aj prvky transgender v mayskej spoločnosti. Dôležitou časťou tejto kapitoly je však téma dospievania mladíka. Houston ju rozdelil na základné pomenovania, ktoré mladíci nesú. Ide napríklad o *xib* (mužný), *keleem* (silný), *ch'ok* (mladík / princ).

V kapitole 3 s názvom A Gifted Passage sa autor venuje hlavnej téme celej publikácie. Poukazuje tu na dôležitosť mladíkov ako patrónov maľovanej keramiky. Značný počet váz bol venovaný osobám, ktoré mali titul *ch'ok*, *chakch'ok* alebo *keleem*. Rozoberá taktiež aj tzv. primárnu štandardnú sekvenciu, ktorej niektoré časti sú dodnes problematické (ako napríklad *t'abayi*, čo prekladá ako „pozdvihnúť“). Veľmi zaujímavé je poukázanie na fakt označovania ako *ch'ok* tiež ženy, ako je to v prípade nádoby z Tikalu, kde je žena označená ako *ch'ok* a zároveň ako *k'uhul ixik* – svätá žena. Otázkou ostáva, či existuje aj iný spôsob odlišenia ženského rodu v rámci označenia *ch'ok*. Houston ďalej popisuje rôzne formy prívlastkov na označenie *ch'ok*, ako napríklad *ch'okitz'aat* (nadaný mladík), alebo *chak ch'ok* (veľký mladík / starší mladík). V poslednej časti tejto kapitoly rozoberá problematiku daru a obdarovania medzi rôznymi mayskými etnikami. Napriek tomu, že v rámci prechodových rituálov dostávajú mladíci dar, napríklad vo forme cennej vázy, nikdy na nej nie je označené, že ide o dar (maysky *sij* / *sih*, alebo v iných mayských jazykoch ako *mayij*, či *k'eelil*).

Štvrtá kapitola The Taming Places sa začína opisom prechodových rituálov a samozrejme sa nezaobíde bez spomenutia známych antropológov, ktorí sa týmto typom rituálu zaoberali. Ide teda o Arnolda Van Gennepa, Maxa Gluckmana či Jeana La Fontaina. Dôležitá časť je však venovaná samotnému rituálu, ktorý je nazývaný *ch'ahb*. Houston spomína niekoľko možných

použití tohto termínu, ktoré nie vždy majú priame napojenie na rituál. Ide napríklad o preklad *ch'ahb* ako tvorenie, či stvorenie, alebo býva toto slovo súčasťou prívlastku pri menách mladíkov, kde ich takto označujú králi, keď sú prípadne označení ako *sij* – dar. Ak je niekto *ch'ahbil*, tak je v stave pokánia, duchovnej prípravy. Houston veľmi dobre rozoberá problematiku *ch'ahb-ak'ab*. Identifikuje ho ako koncept ľudského pôsobenia, fungovania. Značná časť tejto kapitoly sa obsiahlo venuje aj veľmi dôležitému prechodovému rituálu mladíkov – *yaxch'ahb*, zrejme rituálnemu prepichovaniu penisu. Kapitola je uzatvorená hypotézou o miestach, kde sa mladíci zdržiavali počas dôležitých období svojho života. V našom ponímaní by zrejme išlo o isté internátne školy, kde boli mladíci pod vedením kňazov vedení až po „rituálne očistenie“.

V predposlednej kapitole s názvom The Good Prince sa autor venuje spôsobu nástupníctva na trón, pričom analyzuje texty napríklad z Bonampak, Yaxchilánu či Dos Pilas. Posledná kapitola s názvom Draining the Cup popisuje rozdiely vyobrazovania mladých a starých vo vizuálnej reprezentácii.

Ide o veľmi vydarenú publikáciu z pera Stephena Houstona, predstavujúcu najvyššiu kvalitu v rámci mezoamerických štúdií. Kniha je veľmi dobre spracovaná aj z vizuálnej stránky - obsahuje mnohé vysokokvalitné fotografie a prekresby monumentov a keramiky. Možno ju považovať za povinnú literatúru pre tých, ktorí sa venujú prechodovým rituálom alebo dynastickým záležitostiam nielen mezoamerických kultúr.

Jakub Špoták

BIBLIOGRAFIA

- Bonde Sheila - Stephen Houston. 2013. *(Re)Presenting the Past: Archaeology and its Images*. Providence: Joukowski Institute for Archaeology and the Ancient World.
- Coe, Michael - Stephen Houston. 2015. *The Maya*. 9th edition. London: Thames and Hudson.
- Golden, Charles – Houston, Stephen – Skidmore, Joel. 2012. *Maya Archaeology 1*. San Francisco: Pre-Columbian Art Research Institute.
- Golden, Charles – Houston, Stephen – Skidmore, Joel. 2012. *Maya Archaeology 2*. San Francisco: Pre-Columbian Art Research Institute.
- Golden, Charles – Houston, Stephen – Skidmore, Joel. 2015. *Maya Archaeology 3*. San Francisco: Pre-Columbian Art Research Institute.
- Houston, Stephen. 2019a. "Snake on a Stick". *Maya Decipherment blog*. <https://mayadecipherment.com/2019/10/14/snake-on-a-stick/> (20.10.2019). Houston, Stephen. 2019b. "Watery War". *Maya Decipherment blog*. <https://mayadecipherment.com/2019/06/17/watery-war/> (20.10.2019).
- Houston, Stephen. 2018. "A 'Lost City' in the Heartland". *Maya Decipherment blog*. <https://mayadecipherment.com/2018/08/27/a-lost-city-in-the-heartland/> (20.10.2019).
- Houston, Stephen – Inomata, Takeshi. 2009. *The Classic Maya*. Cambridge: Cambridge University Press.

CHRISTOPHE HELMKE, JULIE A. HOGGARD,
JAIME J. AWE.

A Reading of the Komkom Vase Discovered at Baking Pot, Belize

San Francisco: Precolumbia Mesoweb Press. 2018. 144 s.

Koncom roka 2018 vyšla publikácia, ktorá sa zaoberá iba jedným, avšak veľmi dôležitým artefaktom. Ide o mayskú keramickú vázu, ktorá na rozdiel väčšiny polychrómovaných váz obsahujúcich hlavne ikonografiu, obsahuje výhradne iba text. Pochádza z lokality Baking Pot, ktorá sa nachádza v štáte Belize. Autormi tejto publikácie sú traja významní archeológovia: Christophe Helmke z University of Copenhagen, Julie Hoggard z Baylor University a Jaime Awe z Northern Arizona University. Tomuto objavu bol venovaný hieroglyfický workshop v rámci Cracow Maya Conference (17. 2. – 19. 2. 2017), ktorý viedli Christophe Helmke a Harri Kettunen.

Prvý z autorov, Christophe Helmke, patrí v mayologických kruhoch medzi absolútnu špičku. Jeho epigra-

fické a ikonografické analýzy nie sú orientované iba na mayskú kultúru, ale dlhodobo sa venuje aj Teotihuacánu. Systematicky sa ním zaoberá spolu s Jesperom Nielsenom, k čomu publikovali niekoľko dôležitých štúdií (Nielsen – Helmke 2018; 2019). Chris Helmke však v poslednom období patrí k najviac publikujúcim mayológom vôbec. Jeho štúdie sú často práve epigrafické (Helmke – Wanyerka 2018) a archeologické, so špeciálnym prepojením na speleológiu (Helmke-Brady 2014).

Publikácia je prehľadne rozdelená na niekoľko kapitol, ktorých názov jasne odzrkadľuje ich obsah. V prvej kapitole, ktorá sa dá chápať ako úvod, sa dozvedáme o objave črepov v roku 2015. Vykopávky projektu BVAR (Belize Valley Archaeological Reconnaissance) boli zamerané v rohoch námestia B medzi štruktúrami B6-B7 a B2-B21. Práve pri prvom spomenutom rohu sa začali objavovať drobné črepy, ktoré obsahovali hieroglyfický text. Celá úvodná kapitola má skôr jasný archeologický charakter. Druhá kapitola s názvom Physical Characteristics detailne predstavuje Komkom vázu zo všetkých možných hľadísk (počet črepov, výška, obvod, hrúbka stien, či použité farby).

Tretia kapitola pozostáva z dlhšieho textu, analyzujúceho charakter hieroglyfického textu. Zaoberá sa dĺžkou glyfického textu, pričom celkový počet 202 glyfblokov radí túto vázu na prvé miesto v tabuľke najdlhších textov na keramike a na desiate miesto celkovo aj vrátane monumentálnych textov. Text je rozdelený na tri hlavné časti – kalendárny záznam, historický naratív a rodinné väzby. Ďalšie tri kapitoly sa zaoberajú práve týmto rozdelením.

Kapitola Historical Narrative predstavuje jadro celej publikácie, kde sa autori zaoberajú širšími geopolitickými súvislosťami, ako napríklad rozdelenie východného mayského územia na tri oblasti – 13-tzuk, 7-tzuk a 9-tzuk. Analyzované sú tu následne jednotlivé vety na základe známych epigrafických modelov, pričom sa dozvedáme doteraz mnoho neznámeho o meste a dynastii Komkom.

Medzi jednoznačné pozitíva publikácie *A Reading of the Komkom Vase* považujem veľmi kvalitné prílohy, ktoré sú rozdelené na tri časti – 1. Tabuľka slabík, 2. Transliterácia a Transkripcia celého textu, 3. Prídavné vysokokvalitné fotografie. Hlavne prvá príloha je veľmi prínosná hlavne pre epigrafov, ktorí tak majú jasný prehľad o variáciách mayského textu naprieč priestorom. Súčasťou digitálnej verzie, ktorá je zavesená na stránke mesoweb.com je aj roll-out fotografia, ktorá ponúka čitateľom možnosť si dôkladne prezrieť väzu a samotné glyfy vo vysokom rozlíšení.

Predpokladám, že po publikácii Chrisa Helmkeho, Julie Hoggarth a Jaime Awe nesiahne bežný nadšenec mayskej kultúry. Je určená hlavne odbornej verejnosti so záujmom o epigrafiu. Keďže však kniha obsahuje v rámci príloh aj kompletnú transliteráciu a transkripciu, robí to z nej neoceniteľnú pomôcku pre tých, ktorí by sa chceli naučiť mayské hieroglyfické písmo čítať.

Jakub Špoták

o autoroch

DORA MARITZA GARCÍA PATZÁN

Je internou doktorandkou na Katedre porovnávacej religionistiky FiF UK. Vyštudovala archeológiu na Univerzite San Carlos v Guatemale. Zúčastnila sa vykopávkov významných archeologických lokalít Kaminaljuyu, Chaculá, Quen Santo, San Bartolo a iných. V súčasnosti pôsobí ako vedúca laboratória projektu PARU Uaxactún a ako kurátorka zbierok Centra mezoamerických štúdií na FiF UK. Venuje sa najmä mayskej keramike a to od najstarších období až po súčasnú vidiecku produkciu domorodých komunit. Napísala viacero článkov a vystúpila na rôznych medzinárodných konferenciách, najmä s témami spojenými s mayskou keramikou. Svoju dizertačnú prácu zamerala na revíziu typológie predklasickej keramiky lokality Uaxactún v Guatemale.

MILAN KOVÁČ

Je vedúcim Katedry porovnávacej religionistiky FiF UK a vedie aj Centrum mezoamerických štúdií na tej istej fakulte. Od roku 2009 vedie vykopávky v centrálnej lokalite Uaxactún a v ďalších 7 mayských mestách oblasti Valle de Azúcar, Petén, Guatemala. Napísal niekoľko kníh a približne 300 štúdií. Poslednou významnejšou publikáciou, kde vystupuje ako hlavný editor je „Maya Cosmology. Terrestrial and Celestial Landscapes“, Mníchov 2019. Okrem archeológie, kde sa sústreďuje na najranejšie fázy mayských dejín, sa venuje aj mayským jazykom a mayskej mytológii. V neposlednom rade je predmetom jeho výskumu mayské náboženstvo. Osobitný zreteľ venuje mayskému kmeňu Lacandóncov, u ktorého vykonal niekoľko dlhodobých terénnych výskumov.

BIBLIOGRAFIA:

- Helmke, Christophe – Brady, James. 2014. “Epigraphic and Archaeological Evidence for Cave Desecration in Ancient Maya Warfare”. In Helmke, Christophe - Sachse, Frauke (eds.). *Acta Mesoamericana*, Vol. 27. Munich: Verlag Anton Saurwein, 195-227.
- Helmke, Christophe – Wanyerka, Phil. 2018. “Kings of the East: Altun Ha and the Water Scroll Emblem Glyph”. *Ancient Mesoamerica* 29: 113-135.
- Nielsen, Jesper – Helmke, Christophe. 2019. “Crowning Rulers and Years: Interpreting the Year Sign Headdress at Teotihuacan”. *Ancient Mesoamerica* 31: 1-16.
- Nielsen, Jesper – Helmke, Christophe (2018): “Where the sun came into being”: Rites of Pyrolatry, Transition and Transformation in Early Classic Teotihuacan. In. Tiesler, Vera, Scherer, Andrew (eds.). *Smoke, Flames, and the Human Body in Mesoamerican Ritual Practice*. Washington: Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 77-107.

GAIA CAROSI

Vyštudovala archeológiu na univerzite Sapienza v Ríme, kde dosiahla titul PhD. v roku 2018. Absolvovala postdoktorandský pobyt na univerzite v Bonne v rokoch 2018 – 2019. Získala štipendium na univerzitách v Mexiku (UNAM – Universidad Nacional Autónoma de México a UADY – Universidad Autónoma de Yucatán). Vo svojej vedeckej činnosti sa venuje starovekému urbanizmu, topografii, koloniálnemu Yucatánu a mayským štúdiám vo všeobecnosti. Má za sebou niekoľko terénnych výskumov – v Chinikihá (Chiapas) v rokoch 2011 – 2013 a v Xoclane (Yucatán) v roku 2020. V Taliansku spolupracuje s archeologickým projektom v Peltuinum, Abruzzo, alebo v Tannetum, Emilia Romagna.

DOMINIK ČISÁRIK

Vyštudoval religionistiku na Univerzite Komenského. Od roku 2019 je doktorandom na Katedre porovnávacej religionistiky UK. Vo svojej dizertačnej práci s názvom: *Narrative Strategies in the Iberian Missionary Discourse (1580-1640). A Comparative Study of Cultural Translation* sa venuje spôsobu popisovania náboženských prejavov v kolóniách z pier portugalských a španielskych misionárov.

NIKOL QUARDOVÁ

Vyštudovala religionistiku na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Aktuálne pôsobí ako interná doktorandka na rovnakom pracovisku. Odborne sa venuje najmä mezoamerickému umeniu a mayskému hieroglyfickému písmu. Jej dizertačná práca rieši problematiku úvodného glyfu Iniciačnej série a kalendárnych nezrovnalostí v dostupných hieroglyfických záznamoch. Podieľa sa na viacerých medzinárodných grantoch a projektoch. Je tiež členkou Centra mezoamerických štúdií a občianskeho združenia Pro-Maya, kde sa snaží spopularizovať historickú i súčasnú mayskú kultúru.